

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Opiskelijakirjaston verkkojulkaisu 2003

Totemismän kosmologinen järjestelmä ja ajatus sukulaisuudesta

Uskontoelämän alkeismuodot
Emile Durkheim

www.opiskelijakirjasto.lib.helsinki.fi
opiskelijakirjasto-info@helsinki.fi

III luku

Varsinaiset toteemiset uskomukset (jatkoa)

Totemismien kosmologinen järjestelmä ja ajatus sukulaisuudesta

Alamme tajuta, että totemismi on paljon monimutkaisempi uskonto kuin ensinäkemältä vaikuttaa. Olemme jo erottaneet kolme esineiden luokkaa, joita siinä pidetään vaihtuvassa määrin pyhinä: toteemin vertauskuva, eläin tai kasvi, jota tämä vertauskuva esittää, ja klaanin jäsenet. Tämä luettelo ei kuitenkaan vielä ole täydellinen. Uskonto ei toki ole pelkkä kokoelma tiettyjä kohteita koskevia hajanaisia uskomuksia kuten juuri käsittelemiämme. Kaikki tunnetut uskonnot ovat jossakin määrin olleet ideajärjestelmiä, jotka pyrkivät käsittelemään asioita yleismaailmallisesti ja antamaan ihmisille täydellisen maailmankuvan. Jotta totemismia voitaisiin pitää muihin uskontoihin verrattavana, sen pitäisi tarjota meille maailmankäsitys. Se totta vieköön tyydyttää tämän vaatimuksen.

I

Että totemismien tätä puolta ei yleensä ole huomattu, johtuu siitä, että klaani on tavallisesti tajuttu kovin kapea-alaisesti. Tavallisesti sitä pidetään pelkkänä ihmisolentojen ryhmänä. Heimon yksinkertaisena osaryhmänä se näyttää kuten tämäkin koostuvan vain ihmisistä. Mutta näin ajatellen asetamme eurooppalaiset ideamme niiden sijaan, mitä alkukantaisella ihmisellä on ihmisestä ja yhteiskunnasta. Australialaiselle kaikki maailmankaikkeuteen kuuluva on osa heimoa; kaikki ovat sen ainesosia, sen tavallisia jäseniä niin sanoaksemme; aivan kuin ihmisillä kaikella muullakin, on määrätty paikkansa yhteiskunnan yleisessä organisaatiokaaviossa "Etelä-Australian villi-ihminen", sanoo Fison, "pitää maailmankaikkeutta Suurena Heimona, jonka johonkin osastoon hän itsekin kuuluu; ja kaikki esineet, elolliset ja elottomat, jotka kuuluvat

hänen luokkaansa, ovat samaa osastoa kuin hän itsekin.”¹ Tämän periaatteen seurauksena heimon jakautuessa kahteen fratriaan kaikki tunnetut esineet jakautuvat samalla. "Koko luonto", sanoo Palmer puhuessaan Bellington-joen heimosta, "jakaantuu myös fratriain nimien mukaisesti...auringon ja kuun ja tähtien sanotaan ... kuuluvan johonkin fratriaan aivan samoin kuin mustien itsensäkin.”² Port MacKayn heimolla Queenslandissa on kaksi fratriaa, joiden nimet ovat Yungaroo ja Wootaroo, samoin on asia naapuriheimojen keskuudessa. Kuten Bridgman sanoo: ". . . kaikki esineet, elolliset ja elottomat, nämä heimot jakavat kahteen luokkaan, nimeltä Yungaroo ja Wootaroo.”³ Mutta luokittelu ei pysähdy tähän. Kummankin fratrian jäsenet jakaantuvat tiettyyn määrään klaaneja; kummallekin fratrialle luonteenomaiset esineet jakaantuvat vuorostaan edelleen klaanien kesken, joista fratria muodostuu. Esimerkiksi tietty puu kuuluu Kenguru-klaanille, ja vain sille; siksi sen samoin kuin klaanin ihmisjäsenenkin toteemi on kenguru; toinen saattaa kuulua Käärmeen klaaniin; pilvet saattavat sijoittua yhden toteemin piiriin, aurinko toisen jne. Kaikki tunnetut esineet sijoittuvat täten koko luonnon käsittävään luokittelujärjestelmään

Olemme esittäneet tietyn joukon näitä luokitteluja muualla; ⁴ tässä yhteydessä rajoitumme toistamaan vain muutamia näistä esimerkeistä. Eräs parhaiten tunnettuja näistä on Mount Gambier -heimon keskuudessa esiintyvä. Tähän heimoon kuuluu kaksi fratriaa nimeltään Kumite ja Kroki; kumpikin näistä jakaantuu vuorostaan viiteen klaaniin. Niinpä "kaikki mitä luonnossa on kuuluu, jollekin näistä kymmenestä klaaanista;⁵ Fison ja Howitt sanovat, että kaikki "kuuluu niihin". Kaikki tosiaan luokitellaan näiden kymmenen toteemin mukaisesti aivan kuin lajit vastaaviin luokkiin. Tämä näkyy hyvin seuraavasta asetelmasta, joka perustuu Currin ja Fisonin sekä Howittin keräämiin tietoihin.⁶

FRATRIAT	KLAANIT	KUHUNKIN KLAANIIN LUOKITELLUT SEIKAT
KUMITE	Kalasääski Pelikaani Varis Musta Kakadu Eräs myrkytön käärme	Savu, kuusama, tietyt puut ym. Mustapuu, koirat, tuli, pakkaneen ym. Sade, ukkonen, salama, pilvet, rakeet, talvi ym Tähdet, kuu ym. Kala, hylje, ankerias, eräs eukalyptuslaji

KROKI	Teepuu Eräs syötäväksi kelpaava juuri Valkoinen töyhdötön kakadu	Ankka, jokiäyriäinen, pöllö ym. Trappi, viiriäinen, eräs pieni kenguru ym. Kenguru, kesä, aurinko, tuuli, syksy ym.
-------	--	---

Tiedot Kroki-fratrian neljännessä ja viidennestä klaanista puuttuvat.

Kuhunkin klaaniin liittyvien seikkojen luettelo on aivan epätäydellinen; Curr itse muistuttaa meitä, että hän on luetellut niistä vain muutamia. Mutta Mathewsin ja Howittin tutkimusten⁷ ansiosta meillä on nykyään tietoja Wotjobalukien heimon luokitteluista, jotka auttavat meitä ymmärtämään paremmin, millä tavoin tämän laatuinen järjestelmä tavoittelee koko maailmankaikkeutta, sellaisena kuin alkuasukkaat sen tuntevat. Wotjobalukit jakaantuvat myös kahteen fratriaan nimeltään Gurogity ja Gumaty (Krokitch ja Gamutch Howittin mukaan);⁸ jatkamatta tätä luettelemista sen pitempään tyydymme osoittamaan, miten Mathewsin mukaan esineet luokiteltiin joihinkin klaaneihin Gurogityfratriassa.

Jamssi-klaaniin luokitellaan tavallinen kalkkuna, sikäläinen kissa, *mopoke*, *dyim-dyim*- pöllö, eukalyptuspensaikossa elelevä kana, punapapukaija, vihersiippo.

Simpukka-klaania⁹ ovat harmaa emu, piikkisika, isokuovi, valkoinen kakadu, metsäankka, eukalyptuspensaikossa elelevä lisko, haisukilpikonna, poikkijuovahäntäinen opossumi, pronssisiipikyhky, *wijuggla*.

Aurinko-klaania ovat pussimäyrä, kuu, kengururotta, musta ja valkoinen harakka, opossumi, ngurt-haukka kumipuun toukka, akaasiapuun toukka, venus-planeetta.

Lämpimän tuulen klaaniin¹⁰ kuuluvat harmaapääkotka, mattokäärme, savupapukaija, kuoripapukaija, *murrakan*-haukka, *dikkomur*-käärme, rengasniskapapukaija, mirudai-käärme, suomuselkälisko.

Muistaessamme, että on vielä useita muita klaaneja (Howitt nimeää kaksitoista, Mathews neljätoista ja lisää että hänen luettelonsa on epätäydellinen)¹¹, ymmärrämme miten kaikilla alkuasukasta kiinnostavilla seikoilla on oma paikkansa" näissä luokituksissa.

Samanlaisia järjestelyjä olemme havainneet Australian mantereen mitä erilaisimmissa osissa; Etelä-Australiassa, Victoriassa ja New South Walesissa (euahlayitten keskuudessa).¹² Sangen selviä merkkejä siitä tavataan keskeisten heimojen keskuudesta.¹³ Queenslandissa, jossa klaanit

näyttävät kadonneen ja jossa äidin puoleiset luokat ovat fratrian ainoita osastoja, asiat ja esineet jakaantuvat näiden luokkien mukaisesti. Niinpä wakelburat jakaantuvat kahteen fratriaan, Malleraan ja Wutaruun; ensinmainitut luokat ovat nimeltään Kurgilla ja Banbe viimeainitun Wuongo ja Obu. Niinpä Banbeen kuuluvat opossumi, kenguru, koira, mehiläisten hunaja jne., Wungoa ovat emu, pussimäyrä, musta ankka, musta käärme, ruskea käärme; Obua ovat mattokäärme, kimalaisen hunaja jne.; Kurgilloihin kuuluvat piikkisika, tasankokalkkuna, vesisade, tuli, ukkonen jne.¹⁴

Sama organisaatio tavataan Pohjois-Amerikan intiaanien keskuudessa. Zuneilla on luokittelujärjestelmä, joka olennaisilta piirteiltään on kaikilta osin vertailukelpoinen juuri kuvailemamme kanssa. Omaha-intiaanien luokittelu perustuu samoihin periaatteisiin kuin wotjobalukien.¹⁵ Näiden samojen ideoiden kaiku kiirii myöskin pidemmälle kehittyneisiin yhteiskuntiin. Haidoilla kaikki jumalat ja myyttiset olennot, joiden on määrä huolehtia eri luonnonilmiöistä, luokitellaan jompaan kumpaan kahdesta fratriasta, ja ne muodostavat heimon aivan samoin kuin ihmisetkin jotkut ovat Kotkia, toiset Variksia.¹⁶ Niinpä esineiden jumalat ovat vain eräs niiden aspekti.¹⁷ Tämä mytologinen luokittelu on siksi vain eräs edellisen muoto. Voimme siten olla varmoja, että tämä maailmankäsitys ei ole riippuvainen mistään teknisistä tai maantieteellisistä erityistekijöistä; sen voidaan tajuta olevan läheisessä yhteydessä koko toteemisten uskomusten järjestelmän kanssa.

II

Eräässä toisessa tutkimuksessamme, johon jo olemme usein viitanneet, olemme osoittaneet, millä tavoin nämä käsittelemämme asiat valottavat kaltaisuutta tai luokkaa koskevan ajatuksen muodostumista. Nämä systemaattiset luokittelut ovat tosiaankin ensimmäiset historiassa esiintyvät, ja olemme juuri nähneet, että niitä on muotoillut sosiaalinen tai pikemminkin että ne ovat saaneet puitteekseen yhteiskunnalliset muodot. Juuri fratriat ovat toimineet luokkina ja klaanit lajeina. Juuri siksi, että ihmiset järjestäytyivät he kykenivät järjestämään esineitä, sillä luokitellessaan näitä viimeksi mainittuja, he vain antoivat niille paikan omista ryhmissään. Ja se seikka, että näitä esineiden luokkia ei ole järjestetty erikseen vaan yhden yhdenmukaisen suunnitelman mukaan, johtuu siitä että sosiaaliset ryhmät, joiden kanssa ne samastuvat, ovat yhtenäisiä ja muodostavat yhdessä orgaanisen kokonaisuuden, heimon. Näiden ensimmäisten loogisten järjestelmien

yhtenäisyys on vain yhteisön yhtenäisyyttä. Täten meillä on tilaisuus todentaa tämän tutkimuksen alussa esittämäämme väitettä ja vahvistaa käsitystämme siitä, että ihmismielen peruskäsitykset, ajattelun olennaiset kategoriat, saattavat olla sosiaalisten tekijäin tuotetta. Edellä esitetyt seikat osoittavat selvästi, että näin on itse kategorian ajatuksen suhteen.

Tarkoituksemme ei ole kuitenkaan väittää, etteikö ihmismielellä olisi kykyä havaita yhtäläisyyksiä niiden kohteiden kesken, joista se on tietoinen. Päinvastoin on selvää, että jopa kaikkein alkeellisimmat ja yksinkertaisimmat luokittelutkin edellyttävät tätä kykyä. Australialainen ei sijoita esineitä samaan klaaniin tai eri klaaneihin sattumalta. Hänelle samoin kuin meillekin samankaltaiset mielikuvat vetävät toisiaan puoleensa, kun taas vastakkaiset hylkivät toisiaan ja näiden lähestymisen tai loitontumisen tunteiden perusteella hän luokittelee vastaavat esineet tavalla tai toisella.

Eräissä tapauksissa kykenemme näkemään tämän syyn. Sangen todennäköisesti näiden luokitusten alkuperäinen perusta oli kahdeksi fratriaksi jakautumisessa, mikä siis tapahtui ensiksi. Luokituksen pelkistyessä kahdeksi luokaksi ne miltei välttämättä tajutaan antiteeseiksi; niitä käytetään ensisijaisesti keinona erottaa toisistaan asiat, joiden välillä vallitsee selvä vastakohtaisuus. Toiset asetetaan oikealle, toiset vasemmalle. Itse asiassa tämä on australialaiselle luokittelulle luonteenomaista. Jos valkoinen kakadu on yhdessä fratriassa musta on toisessa jos aurinko on yhdellä puolella, kuu ja yön tähdet ovat toisella puolella.¹⁸ Sangen usein kahden fratrian toteemina toimivilla olennoilla on vastakkaiset värit.¹⁹ Tätä vastakohtaisuutta esiintyy myös Australian ulkopuolella. Missä toinen fratrioista on rauhallinen, toinen on sotaisa²⁰ jos yhdellä on toteeminaan vesi; toisella on maa.²¹ Tämä epäilemättä selittää, miksi fratrioiden on usein ajateltu olevan luontojaan toisilleen vastakkaisia. Sanotaan, että niiden välillä vallitsee eräänlainen kilpailu tai jopa rakenteellinen vihamielisyys²² Tämä asiain vastakkaisuus on laajentunut henkilöihin looginen kontrasti on aiheuttanut eräänlaisen sosiaalisen konfliktin²³

On myös huomion arvoista että jokaisessa fratriassa sellaiset esineet klaaniin, jotka läheisimmin liittyvät toteemina toimivaan Esimerkiksi kuu on sijoitettu samaan mustan kakadun kanssa, mutta aurinko samoin kuin ilmakehä ja tuuli valkoisen kakadun kanssa. Samoin toteemieläimen kanssa on yhdistetty kaikki, mikä on sen ruokaa²⁴ kuten myös eläimet, joihin sillä on lähimmät yhteydet²⁵ Emme tietenkään aina voi ymmärtää sitä hämärää psykologiaa mikä on aiheuttanut

monet näistä yhteyksistä ja eroista, mutta riittävät osoittamaan, että tietty kaltaisuutta ja eroja koskeva instituutio on esittänyt merkittävää osaa näiden luokitusten synnyssä.

Mutta kaltaisuuden vaikutelma on yksi asia ja luokan idea toinen. Luokassa on kysymys ulkoisesta puitteesta, jonka sisällön osittain muodostavat samanmuotoisiksi havaitut kohteet, mutta sisällöt eivät voi muodostaa puitteita, joihin ne itse sopivat. Ne muodostuvat *heikoista ja vaihtelevista* mielikuvista, jotka ovat peräisin *tietystä määrästä yksilöllisiä mielikuvia*, joissa havaitaan yhteisiä aineksia; puite päinvastoin on *määrätty* muoto, jolla on tietyt ääriviivat, mutta jota voidaan soveltaa *miten suureen esineiden määrään hyvänsä*, riippumatta siitä onko niitä havaittu vai ei, ovatko ne todellisia vai mahdollisia. Itse asiassa jokaisella luokalla on mahdollisuus laajentua rajattomasti niiden kohteiden piirin ulkopuolelle, jotka välittömän kokemuksen perusteella olemme havainneet samankaltaisiksi. Tästä syystä kaikki filosofiset koulukunnat ovat kieltäytyneet, eivätkä aivan ilman syytä, samaistamasta luokan ideaa kaltaisuuden ajatuksen kanssa. Kaltaisuuden mielikuva on vain epämääräisesti rajattu jäännösmielle mikä jää samanlaisista mietteistä kun ne esiintyvät tietoisuudessamme samanaikaisesti; luokka on looginen symboli, jonka avulla voimme ajatella selkeästi näitä samanlaisuuksia ja muita vastaavia. Paras todistus näiden kahden asian erosta on, että eläin kykenee muodostamaan kaltaisuutta koskevia mielikuvia, vaikkei se hallitsekaan luokkien ja lajien mukaista ajattelemisen taitoa.

Luokan idea on ajatuksen väline, jonka ilmeisesti ihmiset ovat luoneet. Mutta sen luomiseksi tarvitsemme välttämättä mallin; sillä miten olisi tämä idea koskaan voinut syntyä, ellei meissä tai ympärillämme olisi ollut mitään siitä vihjaavaa? Vastaus, että se on meille annettuna *a priori*, ei ole vastaus lainkaan; tämä laiskan miehen ratkaisuksi kutsuttu merkitsee analyysin kuolemaa. Mutta on vaikea käsittää, mistä olisimme voineet saada tämän välttämättömän mallin paitsi yhteiselämästä. Itse asiassa luokka ei ole ideaali vaan selvästi määrätty ryhmä esineitä, joiden kesken vallitsee sisäisiä suhteita, samanlaisia kuin sukulaisten kesken. Ainoat kokemuksen perusteella tunnetut tällaiset ryhmät ovat niitä, joita ihmiset muodostavat ollessaan keskenään kanssakäymisissä. Materiaaliset esineet voivat muodostaa yksikköjen kokoelmia, kasoja tai mekaanisia joukkoja vailla sisäistä yhtenäisyyttä, mutta eivät ryhmiä siinä merkityksessä, minkä olemme sanalle antaneet. Santakasaa tai kiviroykkiötä ei voi mitenkään verrata järjestyneeseen yhteisöön, joka muodostaa luokan. Kaiken todennäköisyyden mukaan ei päähämme olisi koskaan pälkähtänyt yhdistää kaikkeuden olentoja homogeenisiksi

ryhmiksi, luokiksi, ellei meillä olisi ollut ihmisyhteisöjä esimerkkeinä silmäimme edessä, elleimme ensiksi olisi tajunneet esineitä ihmisyhteisön jäseniksi ja ellei ihmisryhmiä ja loogisia ryhmiä olisi aluksi siis sekoitettu keskenään²⁶

Täytyy myös pitää mielessä, että luokittelu öin järjestelmä, jonka osat on järjestetty hierarkisesti. Eräät jäsenet hallitsevat ja muut ovat alistetut näiden alaisuuteen; lajit ja niiden erityisominaisuudet riippuvat luokista ja näiden luonteenpiirteistä; edelleen saman luokan eri lajit ymmärretään keskenään samantasoisiksi. jonkun yrittäessä saada näistä selkoa hän asettaa huipulle kaikkein erikoisimmat ja laadukkaimmat, kun taas yleisimmät ja laadultaan köyhimmät joutuvat pohjimmaisiksi. Kaikki siis esiintyy hierarkisessa muodossa ja meidän on varottava huolellisesti uskomasta, että tällainen esiintyminen öin vain vertauskuvallista: alistus- ja yhteistoimintasuhteet ovat todellisia ja niiden muodostuminen on juuri luokittelua, eivätkä ihmiset olisi koskaan tulleet ajatelleeksi tietämyksensä järjestämistä tällä tavoin, elleivät he olisi olleet etukäteen päässeet perille siitä, mitä hierarkia on. Mutta fysikaalinen luonto tai mentaalisten assosiaatioiden mekanismit eivät olisi pystyneet varustamaan heitä tällä tiedolla. Hierarkia on yksinomaisesti sosiaalinen seikka. Vain yhteiskunnassa on ylempiä ja alempia ja yhtäläisiä. Siis vaikka faktat eivät riittäisikään todisteiksi, pelkkä näiden ideoiden analyysi paljastaisi niiden alkuperän. Olemme lainanneet ne yhteisöltä ja projisoineet ne maailmankäsityksiksemme. Yhteiskunta öin aikaansaanut ne puitteet, joilla looginen ajattelu on työskennellyt.

III

Mutta nämä primitiiviset luokitukset ovat yhtä mielenkiintoisia uskonnollisen ajattelun alkuperän kannalta. Ne tarkoittavat, että kaikki tällä tavoin yhteen klaaniin tai samaan fratriaan luokitellut seikat ovat läheisessä suhteessa keskenään ja klaanin tai fratrian toteemiin. Kun Port MacKayn heimoon kuuluva australialainen sanoo, että aurinko, käärmeet jne. ovat Yungaroo-fratria, hänen tarkoituksenaan ei ole pelkästään käyttää yleistä, mutta silti puhtaasti konventionaalista nomenklatuuria näistä eri asioista puhuessaan; asia on hänelle täyttä totta. Hän uskoo, että "alligaattorit todella ovat yungarooita ja kengurut wootarooita. Aurinko on yungaroo, kuu wootaroo ja samoin myös tähtikuviot, puut, kasvit jne."²⁷ Sisäinen side kiinnittää ne ryhmään²⁸, johon ne luetaan; ne ovat sen aitoja jäseniä. Niiden sanotaan kuuluvan ryhmään aivan samalla tavoin kuin ihmisyksilötkin sama suhde yhdistää ne siis

myös ihmisiin. Ihmiset pitävät klaaniinsa kuuluvia esineitä sukulaisina tai liittolaisina; he kutsuvat näitä ystävikseen ja ajattelevat, että ne ovat samaa lihaa kuin me itsekkin.²⁹ Siksi näiden kahden välillä vallitsee tiettyä hengenheimolaisuutta ja aivan erikoista yksimielisyyttä. Esineillä ja ihmisillä on sama nimi ja eräällä tavalla nämä tietenkin ymmärtävät toisiaan ja elävät sovussa keskenään. Esimerkiksi kun Mallera-fratrian wakelbura haudataan, lavan, jonka päällä ruumis lepää, "pitää olla tehty jostakin Mallera-fratriaan kuuluvasta puusta".³⁰ Sama pitää paikkansa oksista, jotka peittävät ruumista. Jos kuollut kuuluu Bambe-luokkaan, pitää käyttää Bambe-luokan puuta. Tässä samassa heimossa noita voi harjoittaa taitojaan vain sellaisilla välineillä, jotka kuuluvat hänen omaan fratriaansa;³¹ koska muut ovat hänelle vieraita, hän ei tiedä miten saisi ne tottelemaan. Täten mystisen sympatian side yhdistää jokaisen yksilön olentoihin, joko elollisiin tai elottomiin, jotka ovat hänen kanssaan samaa joukkoa; tämän tuloksena on usko mahdollisuuteen päätellä niiden käyttäytymisen perusteella, mitä hän itse tekee tai mitä hän teki. Kun samojen wakelburain keskuudessa mies unissaan tappaa tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuuluvan eläimen, hän odottaa kohtaavansa seuraavana päivänä tähän samaan ryhmään kuuluvan miehen.³² Klaaniin tai fratriaan kuuluvia esineitä ei toisaalta voi käyttää tämän klaanin tai fratrian jäseniä vastaan. Wotjobalukien keskuudessa kummallakin fratrialla on omat puunsa. Gurogity-fratrian keskuudessa voidaan tiettyä eläintä metsästettäessä käyttää vain sellaisia aseita, jotka on tehty toisen fratrian puusta ja päinvastoin; muussa tapauksessa metsästäjä varmasti ampuu harhaan.³³ Alkuasukas on vakuuttunut, että nuoli ohjautuu harhaan ja kieltäytyy, niin sanoaksemme, osumasta itsensä kaltaiseen ja ystävälliseen eläimeen.

Täten klaanin ihmiset ja siihen luokitellut esineet muodostavat yhdessä kiinteän järjestelmän, jonka osat ovat yhtä ja toisilleen myötämielisiä. Tämä organisaatio, joka ensinäkemältä saattaa vaikuttaa pelkästään loogiselta, on samanaikaisesti moraalinen. Sitä elävöittää yksi periaate: joka kuuluu Variksen klaaniin, on jotakin tästä eläimestä, niin myös vettä, koska se on samaa klaania ja kuuluu samaan toteemiin, myös välttämättä pidetään "samana asiana kuin varis"; samasta syystä kuu on musta kakadu, aurinko valkoinen kakadu, jokainen musta pähkinäpuu pelikaani jne. Kaikki samaan klaaniin kuuluvat olennot, ihmiset, eläimet, kasvit tai elottomat kappaleet, ovat vain toteemiolennon muotoja. Kaikissa näissä on kysymys samasta lajista siksi, että ne tosiaankin ovat samaa lihaa siinä mielessä, että kaikilla on toteemieläimen luonne. Niiden ominaisuudet ovat siis toteemin ominaisuuksia.³⁴

Wotjobalukit antavat nimen *Mir* sekä toteemille että sen luokkaan luokitteluille.³⁵ Aruntain keskuudessa, missä selviä merkkejä luokituksesta yhä esiintyy, eri sanat kuten näemme tarkoittavat toteemia ja sen kanssa samaan luokkaan kuuluvia muita olentoja; näille muille olennoille annetut nimet kuitenkin ovat osoituksena läheisistä suhteista, jotka yhdistävät ne toteemieläimeen. Sanotaan että ne ovat sen *läheisiä, kumppaneita, ystäviä*; uskotaan että niitä ei voi siitä erottaa.³⁶ Nämä koetaan siis erittäin läheisiksi asioiksi.

Mutta tiedämme myös, että toteemieläin on pyhä olento. Kaikilla siihen klaaniin, jonka vertauskuva se on, luokitelluilla seikoilla on tämä sama luonne, koska eräässä mielessä ne kaikki ovat saman lajin eläimiä kuten ihmisetkin. Ne ovat myös pyhiä, ja luokittelut, jotka määräävät niiden suhteet muihin maailmankaikkeuden asioihin, antavat niille samalla paikan uskonnollisessa maailmassa. Tästä syystä eivät klaanin ihmisjäsenet saa syödä vapaasti eläimiä. Täten niiden Mount Gambierin heimon miesten, joiden toteemi on eräs käärme, ei ole vain kielletty syömästä tämän käärmeen lihaa; hylkeet, ankeriaat jne. ovat myös heiltä kielletyt.³⁷ Jos heidän on joskus pakko jotakin näistä syödä, heidän täytyy ainakin korjata pyhäinhäväistys sovitusriteillä, ikään kuin he olisivat syöneet itse toteemia.³⁸ Euahlayit, joiden on sallittu käyttää, muttei väärinkäyttää toteemiaan, soveltavat samaa sääntöä klaanin muihin jäseniin.³⁹ Aruntain toteemieläintä suojelevat kiellot koskevat myös muita klaanin eläimiä⁴⁰ joka tapauksessa erityistä huomiosta pitää kohdistaa näihin viime mainittuihin.⁴¹ Molempien herättämät tunteet ovat samanlaiset.⁴²

Mutta siitä, että toteemiin liittyvillä esineillä on sen kanssa samanlainen, siis uskonnollinen luonne, on parhaana osoituksena se tosiasia, että eräissä tilanteissa nämä täyttävät samat tehtävät. Ne ovat lisätoteemeja tai toissijaisia toteemeja kuten nykyään yleiseksi tavaksi on tullut sanoa, alatoteemeja.⁴³ Klaanissa tapahtuu jatkuvasti, että kaikenlaisten mieltymysten johdosta muodostuu erityisiteitä, pienempiä ryhmiä ja rajallisempia yhtymiä, jotka pyrkivät elämään melko riippumattonta elämää ja muodostamaan alaosaston, joka on ikään kuin suuremman osaklaani. Erottuakseen ja itsenäistyäkseen tämä osaklaani tarvitsee erityistoteemin eli siis alatoteemin.⁴⁴ Näiden toissijaisten ryhmien toteemit valitaan päätoteemin, mukaisesti luokitelluista esineistä. Ne ovat siten aina miltei toteemeja ja pieninkin tekijä riittää tekemään niistä todellisen toteemin. Niillä on piilevä toteemiluonne, joka ilmenee heti, kun olosuhteet sen sallivat tai sitä vaativat. Voi siis sattua, että samalla yksilöllä on kaksi toteemia, koko klaanin yhteinen päätoteemi

ja sen alaklaanin alatoteemi jonka jäsen hän on. Tämä on verrattavissa roomalaisten käyttämään erotteluun *nomen ja cognomen*.⁴⁵

Joskus tapahtuu, että osaklaani itsenäistyy täydellisesti ja siitä tulee autonominen ryhmä ja riippumaton klaani; silloin alatoteemista puolestaan tulee päätoteemi. Aruntojen keskuudessa tämä osittuminen niin sanoaksemme on mennyt äärimilleen. Spencerin ja Gillenin ensimmäisen kirjan tietojen mukaan aruntain keskuudessa oli noin 60 toteemia;⁴⁶ mutta Strehlowin tuoreimmat tutkimukset ovat osoittaneet määrän paljon suuremmaksi. Hänen laskelmiensa mukaan niitä oli jopa 442.⁴⁷ Spencer ja Gillen eivät liioitelleet lainkaan sanoessaan: "Tuskin on yhtään mitään elollista tai elotonta alkuasukkaitten asuttamassa maassa, mikä ei antaisi nimeään jollekin toteemiselle ryhmälle."⁴⁸ Tämä toteemien määrä, joka väestöön verrattuna on valtava, johtuu siitä että erinäisten tekijöiden johdosta alkuperäiset klaanit ovat jakaantuneet ja osittuneet loputtomasti; siten alatoteemit ovat jatkuvasti muuttuneet toteemeiksi.

Tämän ovat Strehlowin havainnot varmasti osoittaneet. Spencer ja Gillen mainitsivat vain tiettyjä yksittäistapauksia toisiinsa liittyvistä toteemeista.⁴⁹ Strehlow on osoittanut, että tämä on todellisuudessa ehdottomasti vallitseva organisaatio. Hän on pystynyt piirtämään kaavion, missä miltei kaikki aruntain toteemit ovat luokitellut tämän periaatteen mukaisesti: kaikki ovat noin 60 päätoteemiin nähden joko liitännäisiä tai lisiä.⁵⁰ Lisätoteemien uskotaan olevan päätoteemin palveluksessa.⁵¹ Riippuvuustila on sangen todennäköisesti muisto ajoista, jolloin tämän päivän "liittolaiset" olivat vain alatoteemeja ja jolloin heimoon kuului vain pieni joukko osaklaaneiksi jakaantuneina klaaneja. Monet jäänteet tukevat tätä olettamusta. Kahdella näin toisensa kanssa tekemisissä olevalla ryhmällä voi olla sama toteeminen vertauskuva: sama vertauskuva selittyy vain siten, että nämä kaksi ryhmää olivat aluksi yksi ainoa.⁵² Näiden kahden klaanin suhde näkyy myös siinä, että ne ottavat osaa toistensa riitteihin. Kulttimenot eroavat yhä vain osittain; tämä johtuu todennäköisesti siitä, että ne aluksi olivat täysin sekoittuneita keskenään.⁵³ Perimätieto selittää niitä yhdistävät siteet kuvitelmalli, että aikaisemmin kaksi tällaista klaania asusti naapureina.⁵⁴ joskus myytin mukaan toinen on peräisin toisesta. Kerrotaan, että aluksi eläin kuului lajiin, joka yhä toimi päätoteemina; se erosi vasta myöhemmin. Täten chantunga-linnut, jotka kuuluvat yhteen kuoriais-toukan kanssa nykyään, olivat näitä toukkia tarujen ajalla ja muuttuivat myöhemmin linnuiksi. Kaksi lajia, jotka nykyään liittyvät hunajamuurahaisiin, olivat aikaisemmin hunajamuurahaisia jne.⁵⁵ Alatoteemin

muuttuminen toteemiksi tapahtuu näkymättömällä tavalla joten tietyissä tapauksissa tilanne on epämääräinen, ja on vaikea sanoa onko kysymys päätoteemista vai toissijaisesta toteemista.⁵⁶

Eräät alatoteemit ovat muodostumassa kuten Howitt sanoo wotjobalukeihin viitaten.⁵⁷ Täten johonkin klaaniin luokitellut esineet ovat ikään kuin ytimiä, joiden ympärille uudet toteemiset kultit voivat muodostua. Tämä on näiden herättämien uskonnollisten tunteiden paras todiste. Ilman pyhää luonnetta niitä ei olisi voitu korottaa niin helposti samaan arvoon kuin oikeita toteemeja, kaikkein pyhimpiä esineitä. Täten uskonnolliset asiat ulottuvat kauaksi sen rajan ylitse, mihin ne ensi silmäyksellä näyttävät päättyvän. Niihin eivät kuulu vain toteemieläimet ja klaanin ihmisjäsenet; koska sellaista asiaa ei olekaan, mitä ei luokiteltaisi johonkin klaaniin ja jonkin toteemin alaisuuteen, ei ole myöskään mitään millä ei olisi ainakin jossakin määrin uskonnollista luonnetta. Kun myöhemmin kehittyneissä uskonnoissa alkoi esiintyä varsinaisia jumalia, jokainen niistä oli jotakin luonnonilmiötä varten: yksi merta, toinen ilmaa, kolmas satoa tai hedelmiä varten jne., ja jokaisen luonnon alueen uskottiin saavan elämänsä siitä jumalasta, josta se oli riippuvainen. Luonnon jakaantuminen eri jumalien kesken on se käsitys, jonka nämä uskonnot antavat meille maailmankaikkeudesta. Niin kauan kuin ihmiskunta vielä oli totemismin vaiheessa, heimon eri toteemit täyttivät täsmällisesti samoja tehtäviä jo Mount Gamierin heimossa, jota olemme pitäneet pääasiallisena esimerkkinämme, on 10 klaania; vastaavasti koko maailma jakaantuu kymmeneen klaaniin tai pikemmin kymmeneen perheeseen, jolla kullakin on erityinen toteemi perustanaan. Juuri tästä perustasta klaaniin luokitellut seikat saavat kaiken todellisuutensa, sillä niiden ajatellaan olevan toteemiolennon eri muotoja; palataksemme esimerkkiimme vettä, ukkosta, salamaa, pilviä, rakeita ja talvea pidetään variksen eri lajeina. Yhdessä nämä 10 perhettä muodostavat täydellisen ja järjestelmällisen maailmankäsityksen; ja tämä käsitys on uskonnollinen, sillä uskonnolliset kuvitelmat muodostavat sen perustan. Toteemiuskonnon alue ei suinkaan rajoitu yhteen tai kahteen olentojen kategoriaan, vaan laajenee kohti tunnetun maailmankaikkeuden äärimmäisiä rajoja. Aivan kuin kreikkalainen uskonto se näkee jumalallista kaikkialla; kuuluisa sanonta παντα πληρη θεου, voisi yhtä hyvin toimia sen mottona.

Jos totemismi esitetään tällä tavoin, sitä koskevaa ajatusta, joka on kauan ollut vallalla, pitää kuitenkin korjata yhdessä olennaisessa kohdin. Viimeaikaisiin löydöksiin saakka sitä pidettiin vain yhden yksittäisen toteemin palvontana ja se määriteltiin klaanin uskonnoksi. Tästä

näkökulmasta katsottuna jokaisella heimolla näytti olevan yhtä monta toisistaan riippumatonta toteemiuskontoa kuin siinä oli klaaneja. Käsitys oli myös sopusoinnussa samanaikaisen klaania koskevan käsityksen kanssa; itse asiassa sitä pidettiin autonomisena yhteisönä,⁵⁸ enemmän tai vähemmän toisilta samanlaisilta yhteisöiltä suljettuna, tai sellaisena, jolla oli vain ulkoisia ja pintapuolisia suhteita muihin.

Mutta todellisuus on mutkikkaampi. Epäilemättä jokaisen toteemin palvonta kuuluu nimenomaisesti vastaavaan klaaniin; siellä ja vain siellä sen kulttia vietetään; klaanin jäsenet ovat siitä vastuussa; heidän välityksellään se siirretään sukupolvelta toiselle, samoin kuin uskomukset, jotka ovat sen pohjana. Mutta on myös totta, että tällaiset saman heimon parissa harjoitetut toteemikultit eivät kehity rinnakkain, toisistaan tietämättä, ikään kuin ne kaikki muodostaisivat täydellisen ja itseriittoisen uskonnon. Päinvastoin ne edellyttävät toisiaan; ne ovat saman kokonaisuuden osia, yhden ja saman uskonnon aineksia. Yhden klaanin jäsenet eivät koskaan suhtaudu naapuriklaanien uskomuksiin välinpitämättömästi, epäluuloisesti tai vihamielisesti, jollaisen suhtautumisen uskonto tavallisesti herättää jossakussa täysin muukalaisessa; he uskovat myös samoin. Variksen väki on myös vakuuttunut, että Käärme-kansan esi-isänä on myyttinen käärme, ja että sillä on tämän alkuperänsä johdosta erityiskykyjä ja taikavoimaa. Ja emmekö jo ole nähneet, että ainakin tietyissä olosuhteissa on mahdollista syödä vierasta toteemia, kun on noudatettu tiettyjä rituaalisia muodollisuuksia? Erityisesti täytyy pyytää tämän toteemin miehiltä lupa, jos joitakuita on läsnä. Siis myöskään vieraille ei tämä ruoka ole täysin profaania; hänkin myöntää, että klaanin, jonka jäsen hän ei ole ja sen eläimen jonka nimeä se kantaa, välillä on läheinen suhde. Näiden uskomusten yhteisyys näkyy myös joskus kultissa. Vaikkakin periaatteessa toteemia koskevia riittejä voivat suorittaa vain tämän toteemin miehet, silti muiden klaanien edustajat usein toimivat niissä avustajina. Joskus heille ei ole pelkkä katsojan osa; varsinaisina toimihenkilöinä he eivät tietenkään esiinny, mutta he koristelevat sellaisia ja valmistelevat menoja. He ovat joka tapauksessa kiinnostuneita juhlamenoista siksi joidenkin heimojen keskuudessa ulkopuoliset ehdottavat tietyille klaanille seremonioiden viettämisestä.⁵⁹ On myös koko joukko riittejä, joiden pitää tapahtua kokoontuneen heimon läsnäollessa; näin on toteemisten initiaatioseremonioitten laita.⁶⁰

Lopuksi koko toteemisen organisaation, sellaisena kuin olemme sitä juuri kuvanneet, täytyy ilmeisesti olla tuloksena jonkinlaisesta heimon kaikkia jäseniä käsittävästä yhteisymmärryksestä. On mahdotonta, että kukin klaani olisi muodostanut käsityksensä täysin toisistaan riippumatta;

on ehdottoman välttämätöntä, että eri toteemien kuitit ovat jollain tavoin sopeutetut toisiinsa, sillä ne täydentävät toisiaan täsmällisesti. Itse asiassa olemme nähneet, että sama toteemi ei tavallisesti esiinny kahdesti saman heimon keskuudessa ja että koko maailmankaikkeus jakaantuu toteemien mukaisesti siten, että sama esine tai asia ei esiinny kahdessa klaanissa. Niin mallikelpoista jakoa ei olisi voinut syntyä ilman koko heimon käsittävää sopimusta, sanatonta tai suunniteltua. Niinpä täten tuloksena olevat uskomuksen kokonaisuudet ovat osittain (mutta vain osittain) heimokohtaisia.⁶¹

Kaiken kaikkiaan muodostaaksemme oikean käsityksen totemismista emme siis saa pysyä klaanin rajojen sisäpuolella, vaan meidän täytyy ajatella heimoa kokonaisuutena. Kunkin klaanin erityinen kultti nauttii toki sangen suurta itsenäisyyttä; voimme nyt tajuta, että juuri klaanin puitteissa uskonnollisen elämän aktiivinen käymistila tapahtuu. Mutta on myös totta, että nämä kultit sopivat yhteen ja että toteemiuskonto on näiden yhdelmän muodostama mutkikas järjestelmä aivan samoin kuin kreikkalainen polyteismi muodostui eri jumalien palvonnan yhdistelmästä. Olemme juuri osoittaneet, että näin ymmärrettynä myös totemismilla on kosmologiansa.

¹ *Kamillaroi and Kurnai*, s. 170

² *Notes on some Australian Tribes*, J. A. I., XIII, s. 300

³ Curr, *Australian Rave*, III, s. 45; Brough Smyth, *The Aborigines of Victoria*, I, s. 91; Fison ja Howitt, *Kamillaroi and Kurnai*, s. 168

⁴ Durkheim ja Mauss, *De quelques formes primitives de classification*, *Annee Socio.*, s. 1 ja seur.

⁵ Curr III, s. 461,

⁶ Curr ja Fison saivat tietoja samalta henkilöltä, nimeltä D.S. Steward

⁷ Mathews, *Aboriginal Tribes of N.S. Wales and Victoria*, *Journal and Proceedings of the Royal Society of N.S. Wales*, XXXVIII, s. 287 ja seur.; Howitt, *Nat. Tr.*, s. 121

⁸ Mathewsin mainitsemien feminiinimuodot ovat Gurogigurk ja Gamatygurk. Nämä muodot mainitsee myös Howitt hieman eri tavoin kirjoitettuna. Nimitykset vastaavat myös Mount Gambierin heimojen (kumitet ja krokkit) käyttämiä.

⁹ Tämän klaanin alkuperäinen nimi on Dyalup, jota Mathews ei käänne. Sana vaikuttaa samalta kuin Jallup, jonka Howitt tunnistaa saman heimon alaklaaniksi, ja jonka hän kääntää sanalla ”simpukka”. Siksi ajattelemme uskaltautua tähän käännökseen.

¹⁰ Tämä on Howittin käännö; Mathews kääntää sanan (wartwurt) ilmauksella ”keskipäivän auringon kuumuus”.

¹¹ Mathewsin ja Howittin taulut eroavat monissa tärkeissä kohdissa. Vaikuttaa jopa siltä kuin Howittin Kroki-fratriaan liittämät klaanit kuuluisivat Mathewsin mielestä Gamutch-fratriaan ja päinvastoin. Nämä erot ovat kuitenkin vailla mielenkiintoa tämänkertaisen kysymyksemme kannalta.

¹² Langloh Parker, *The Euahlyi Tribe*, s. 12 ja seur.

¹³ Tosiasiat esitetään myöhemmin.

¹⁴ Curr III, s. 27. Vrt. Howitt, *Nat. Tr.*, s. 112. Mainitsemme vain tyypillisimmät tosiasiat. Yksityiskohtia voi katsoa jo mainitusta artikkelista. *Les classifications primitives*.

¹⁵ *Ibid.*, s. 34 ja seur.

¹⁶ Swanton, *The Haida*, s. 13-14, 17, 22

¹⁷ Tämä on erityisen selvää haidoilla. Swanton sanoo, että heillä on jokaisessa eläimessä kaksi aspektia. Ensiksikin on tavallinen, metsästettäväksi ja syötäväksi kelpaava eläin; mutta on myös eläimen muotoinen ylikuonnollinen eläin, josta ihmiset ovat riippuvaisia. Kosmisia ilmiöitä vastaavilla olennoilla on sama kaksinaisuus.

¹⁸ Ks. ed. s. 140. Näin gourndicth-marailla (Howitt, *Nat. Tr.*, s. 124), Cameronin lähellä Dead Lakea tutkimista heimoista wotjobalukeilla (*ibid.*, s. 125, 250).

¹⁹ Mathews, *Two representative Tribes*, s. 139; Thomas, *Kinship and Marriage*, s. 53 ja seur.

²⁰ Esim. osaget (ks. Dorsey, *Siouan Sociology, XVth Rep.*, s. 233 ja seur.).

²¹ Torresin salmen saarella nimeltä Mabuiag (Haddon, *Head Hunters*, s. 132) esiintyy sama aruntain kahden fratrian vastakkaisuus: toiseen kuuluu veden väki ja toiseen maan väki (Strehlow I, s. 6).

²² Irokeesien keskuudessa on kahden fratrian välistä nahistelua (Morgan, *Ancient Society*). Haidoilla Kotka- ja Varis-fratrioiden jäseniä Swansonin mukaan "pidetään usein avoimina vihamiehinä. Miehet ja vaimot (joiden tulee olla eri fratrioista) eivät epäröi pettää toisiaan" (*The Haida*, s. 62). Australiassa tämä vihamielisyys ulottuu myytteihin. Fratroiden toteemieläinten esitetään usein olevan keskenään jatkuvassa sodassa (ks. Mathews, *Eaglehawk and Crow, a Study of Australian Aborigines*, s. 14 ja seur.). Kilpailuissa fratriat ovat luonnollisia kilpakumppaneita (Howitt, *Nat. Tr.*, s. 770).

²³ Niinpä Thomas on väittänyt perättömiä fratrioitien alkuperää koskevasta teoriastamme ja sen kyvyttömyydestä selittää niiden vastakohtaisuutta (*Kinsbip and Marriage*, s. 69). Emme usko olevan välttämätöntä yhdistää tätä vastakohtaisuutta pyhän ja profaanin vastakohtaisuuteen (ks. Hertz, *La preeminence de la main droite, Revue Philosophique*, dec., 1909, s. 559). Toisen fratrian pyhä ei ole toiselle profaani; molemmat ovat saman uskonnollisen järjestelmän osia (ks. myöh. s. 150).

²⁴ Esim. Teepuun klaaniin kuuluu erilaisia ruohoja ja myös kasvisyöjäeläimiä (ks. *Kamilaroi and Kurnai*, s. 169). Tämä epäilemättä selittää Boasin osoittaman Pohjois-Amerikan toteemisten vertauskuvien yksityiskohtaisuuden. "Tlinkiteillä", hän sanoo, "kuten kaikilla rannikon heimoilla ryhmän tunnus sisältää eläimiä tarjoamassa ruokaa ryhmän nimikkoeläimelle (*Fifth Rep. of the Committee etc, British Association for the Advancement of Science*, s. 25)."

²⁵ Täten aruntoilla sammakot kuuluvat kumipuun toteemiin, koska ne ovat usein tämän puun koloissa; vesi liittyy vesikanaan; kenguru erääseen papukaijalajiin, jonka usein nähdään lentelevän tämän eläimen ympärillä (Spencer ja Gillen, *Nat. Tr.*, s. 146-147, 448).

²⁶ Eräs tämän primitiivisen erottelukyvyn puutteen merkki on se, että alueellinen liitetään joskus sukuihin kuten myös sosiaalisiin muodosteisiin, joiden kanssa ne aluksi sekoitettiin. Täten Australian wotjobalukeilla kuten Amerikan zuneilla eri seikat jakaantuvat tilaan ideaalisesti aivan kuin klaanitkin. Ja tämä eri seikkojen ja klaanien alueellinen jakantuminen käyvät yksiin (ks. *De quelques formes primitives de classification*, s. 34 ja seur.). Luokittelut säilyttävät tätä erityisluonnettaan myös suhteellisen kehittyneiden kansojen keskuudessa kuten Kiinassa (*ibid.*, s. 55 ja seur.).

²⁷ Bridgmann teoksessa Brough Smyth, *The Aborigines of Victoria* I, s. 91

²⁸ Fison ja Howitt, *Kamilaroi and Kurnai*, s. 168; Howitt *Further Notes on the Australian Class Systems, J. A. L., XVIII*, s. 60.

²⁹ Curr III, s. 461. Koskee Mount Gambierin heimoa.

³⁰ Howitt, *On Some Australian Beliefs, J. A. L., XIII*, s. 191, v. 1.

³¹ Howitt, *Notes on Australian Message Sticks, J. A. L., XVIII*, s. 326; *Further Notes, J. A. L., XVIII*, s. 61 v. 3.

³² Curr III, s. 28.

³³ Mathews, *Ethnological Notes on the Aboriginal Tribes on N. S. Wales and Victoria, Journ. And Proceed. Of the Royal Soc, on N.S: Wales XXXVIII*, s. 294

³⁴ Vrt. Curr III, s. 461; ja Howitt, *Nat. Tr.*, s. 447 ja seur. Käytetään ilmauksia *Tooman* ja *Wingo*

³⁵ Howitt, *Nat. Tr.*, s. 123.

³⁶ Spencer ja Gillen, *Nat. Tr.*, s. 447 ja seur.: vrt. Strehlow III, s. xii ja seur.

³⁷ Fison ja Howitt, *Kamilaroi and Kurnai*, s. 169.

³⁸ Curr III, s. 462

³⁹ Parker, *The Euahlayi Tribe*, s. 20

⁴⁰ Spencer ja Gillen, *Nor. Tr.*, s. 151; *Nat. Tr.*, s. 447; Strehlow III, s. xii

⁴¹ Spencer ja Gillen, *Nat. Tr.*, s. 449.

⁴² Queenslandissa on kuitenkin heimoja, joissa eräisiin sosiaalisiin ryhmiin liittyvät seikat eivät ole ryhmän jäseniltä kiellettyjä: näin on erityisesti wakelburailla. On syytä muistaa, että tässä yhteiskunnassa toimivat äidinpuoleiset luokat luokituspuutteina (ks. ed. s. 142). Tämän luokan ihmisten ei vain ole sallittu syödä samaan luokkaan kuuluvia eläimiä, vaan *he eivät saa syödä mitään muita*. Kaikki muu ruoka on heiltä kielletty (Howitt, *Nat. Tr.*, s. 113; Curr III, s. 27). Tästä emme kuitenkaan saa päätellä, että näitä eläimiä pidettäisiin profaaneina. Itse asiassa on syytä huomata, ettei yksilöllä ole vain etuoikeus syödä niitä, vaan hänen on tähän pakko, sillä hän ei voi ravita itseään muuten. Tämän säännön imperatiivinen luonne on varma merkki pyhien asioiden läsnäolosta, joka yksin on synnyttänyt positiivisen velvollisuuden pikemmin kuin negatiivisena tunnetun kiellon. Ei ehkä ole aivan mahdotonta tajuta tämän poikkeuksen syntymistä. Olemme edellä (s. 138) jo nähneet, että jokaisella yksilöllä ajatellaan olevan eräänlainen toteemiaan kuten myös siihen liittyviä seikkoja koskeva eräänlainen omistusoikeus. Tämä toteemisuhteen aspekti ehkä kehittyi erityisissä olosuhteissa, ja ruvettiin luonnollisesti uskomaan, että vain toteemin jäsenillä oli oikeus käyttää toteemia ja kaikkea siihen liittyvää, kun päinvastoin muilla ei ole lupa siihen kajota. Näissä oloissa heimo saattoi ravita itseään vain siihen itseensä kuuluvalla ravinnolla.

⁴³ Parker käyttää ilmausta *multiplex totems*.

⁴⁴ Ks. euahlayi-heimoa koskevia esimerkkejä Parkerin kirjasta (s. 15 ja seur.) ja wotjobalukeja Howittilta (*Nat. Tr.*, s. 121 ja seur.: vrt. em. Mathewsin artikkelia).

⁴⁵ Ks. esimerkkejä Howitt, *Nat. Tr.*, s. 122.

⁴⁶ Ks. *Quelques formes primitives de classification*, s. 28 v. 2.

⁴⁷ Strehlow II, s. 61-72.

⁴⁸ *Nat. Tr.*, s. 112.

⁴⁹ Ks. varsinkin *Nat. Tr.*, s. 447 ja *Nor. Tr.*, s. 151.

⁵⁰ Strehlow III, s. xiii-xviii. Joskus samat toissijaiset toteemit liittyvät kahteen tai kolmeen päätoteemiin samanaikaisesti. Tämä johtuu epäilemättä siitä, että Strehlow ei ole pystynyt varmasti määrittelemään päätoteemia. Tämän taulun kaksi kiinnostavaa tosiasiaa tukevat eräitä jo muotoilemiamme proposioita. Ensiksi päätoteemit ovat vain harvoin poikkeuksin melkein kaikki eläimiä. Tähdet ovat niin ikään aina toissijaisia tai lisätoteemeja. Tämä on eräs lisätodiste siitä, että ne vain hitaasti etenivät toteemien luokkaan ja että aluksi toteemit mieluummin valittiin eläinkunnasta.

⁵¹ Myytin mukaan lisätoteemit olivat päätoteemin ihmisten ruokaa tarunomaisina aikoina; niiden ollessa puita ne söivät varjonsa (Strehlow III, s. xii; Spencer ja Gillen. *Nat. Tr.*, s. 403). Siihen tosiasiaan, että lisätoteemeja uskotaan syödyn, ei sisälly niiden profaaneina pitäminen; myyttisenä aikana esi-isät, klaanin perustajat, käyttivät uskomuksen mukaan itse päätoteemia ravinnokseen.

⁵² Niinpä villikissan klaanissa churingalle kaiverretut kuviot esittävät Hakea-puuta, joka on selvä toteemi nykyään (Spencer ja Gillen, *Nat. Tr.* s. 147 ja seur.). Strehlow (III, s. xii, v. 4) sanoo tämän olevan yleistä.

⁵³ Spencer ja Gillen, *Nor. Tr.*, s. 182, *Nat. Tr.*, s. 151 ja 297.

⁵⁴ *Nat. Tr.*, s. 151 ja 158

⁵⁵ *Ibid.*, s. 448 ja 449.

⁵⁶ Niinpä Spencer ja Gillen puhuvat Inturrita-nimisestä kyyhkyseläimestä joskus päätoteemina (*Nat. Tr.* s. 410), joskus lisätoteemina (*ibid.* s. 448)

⁵⁷ Howitt, *Further Notes*, s. 63-64

⁵⁸ Tästä syystä klaani on usein sekoitettu heimoon. Tämä sekaannus, joka usein vaikeuttaa etnologisten kirjoitusten ymmärtämistä, esiintyy erityisesti Currilla (I, s. 61 ja seur.)

⁵⁹ Näin varsinkin warramungalla (*Nor Tr.*, s. 268)

⁶⁰ Ks. esim. Spencer ja Gillen, *Nat. Tr.*, s. 380 ja *passim*

⁶¹ Voidaan jopa kysyä, esiintyykö heimototeemeja joskus lainkaan. Täten aruntoilla villikissa on erään klaanin toteemi, mutta se on koko heimolta kielletty; muidenkin klaanien jäsenet voivat syödä sitä vain varsin kohtuullisesti (*Nat. Tr.*, s. 168). Mutta uskomme, että olisi virheellistä puhua heimototeemista tässä tapauksessa, sillä eläimen vapaan ravinnoksi käyttämisen kieltämisestä ei seuraa, että se on toteemi. Muut syyt voivat myös aiheuttaa kiellon. Heimon uskonnollinen ykseys on epäilemättä totta, mutta sitä vahvistetaan muilla symboleilla. Osoitamme myöhemmin, mitä nämä ovat. (II kirja, luku IX).